

М. О. Гусєва

Нормативно-правове забезпечення розвитку інфраструктури прикордонних сільських територій України

Здійснено оцінку нормативно-правового забезпечення розвитку інфраструктури прикордонних сільських територій України в контексті їх відповідності умовам ЄС. Проведено порівняльний аналіз нормативно-правових актів з питань розвитку інфраструктури прикордонних територій України та інших країн, зокрема держав – членів ЄС.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, інфраструктура, прикордонні сільські території.

Останнє на даний час масштабне розширення Європейського Союзу за рахунок нових 10 членів, в тому числі сусідів України, принципово змінило функцію західного кордону України, який, власне з цього моменту, став і зовнішнім кордоном ЄС. Це також означає, що західний кордон України став і зовнішнім кордоном Шенгенської зони, що, відповідно, вимагає від наших сусідів – Угорщини, Словаччини та Польщі повного беззаперечного виконання ними вимог Шенгену, викладених в Плані дій щодо запровадження Шенгенських стандартів (*Schengen Action Plan*) із зобов'язання надійної охорони своїх кордонів, як зовнішніх кордонів ЄС, в інтересах національної, регіональної та міжнародної безпеки [1].

У той же час, перенесення основних заходів жорсткого контролю безпеки на територію кордону України небезпідставно викликає побоювання наших громадян щодо появи певних ознак відмежування на кордоні, який протягом багатьох років був взірцем добросусідських відносин. Україна сподівається, що підвищення безпеки зовнішнього кордону ЄС (з кінця грудня 2007 р. Шенгенського кордону) не стане перешкодою для її добросусідських відносин з країнами-сусідами, а загалом і з ЄС [1]. Підставою для таких сподівань є запровадження між Україною та сусідніми державами-членами ЄС інституту місцевого (малого) прикордонного руху, який значно спростив перетин кордону мешканцям українських прикордонних районів та загалом позитивно вплинув на поживлення економічного життя у межах даного транскордонного простору.

Така ситуація для України загострює і без того складну проблему недосконалого інфраструктурного забезпечення по всьому периметру її кордону, зокрема неефективне функціонування пунктів пропуску, потреби

© М. О. Гусєва, 2013.

у будівництві нових, додаткових КПП, підвищенні їх пропускнуої здатності, також суттєвих відмінностях принципів діяльності митних органів України та сусідніх держав – членів ЄС. Все це гальмує розвиток прикордонних, зокрема сільських територій України та загалом негативно відображається як на якості життя місцевих мешканців, так і на добробуті усієї держави.

Фундаментальні дослідження, присвячені вивченню теоретичних проблем розвитку інфраструктури прикордонних територій України і адаптації її територіального розвитку до умов Європейського Союзу, знайшли відображення у працях таких науковців, як А. Балян, П. Беленького, В. Борщевського, А. Ворошан, М. Долішнього, В. Євдокименка, Є. Кіш, Н. Мікули, О. Мілашовської, А. Мокія, С. Писаренко, І. Сторонянської, Р. Федана та ін. Однак, незважаючи на значну кількість проведених досліджень, окремі питання оцінювання нормативно-правового забезпечення розвитку інфраструктури прикордонних територій України досліджено не достатньо.

Метою статті є здійснити оцінку нормативно-правового забезпечення розвитку інфраструктури прикордонних територій України для виявлення необхідності їх розвитку з метою адаптації до умов ЄС.

Важливість комплексного забезпечення прикордонних територій України системою інфраструктури у відповідності до європейських критеріїв є не тільки потребою «де-факто», але передусім визначається низкою об'єктивних умов, які вже сьогодні чинять вплив на розвиток цих територій і визначають його перспективи як у найближчому, так і в далекому майбутньому. До цих умов відносяться наступні:

- зміна геополітичної ситуації в Європі та утворення нового зовнішнього кордону між Україною та Шенгеном;
- формування нової регіональної політики ЄС відносно своїх нових країн-сусідів та, відповідно, автоматичне включення України до об'єкта цієї політики;
- розвиток транскордонного співробітництва у різноманітних його формах на теренах Європростору, в тому числі і на прикордонних територіях західних регіонів сусідніх країн – членів ЄС, а також можливість скористатися їхнім досвідом та долучитися до співпраці в рамках програм і проектів, які передбачає Євроспільнота;
- посилення ролі єврорегіонів як інституціональної структури транскордонного співробітництва, в рамках діяльності яких передбачена співпраця у сфері інфраструктури; західні прикордонні регіони України, які входять до єврорегіонів, мають можливість скористатися зі співпраці у цьому напрямі з метою розвитку своїх територій, а також отримати доступ до нових форм допомоги ЄС.

Крім цього, необхідність розвитку інфраструктури прикордонних територій України визначається також низкою законодавчих умов, які, в свою чергу, доповнюють вищенаведений перелік, але також відзначаються своїм особливим статусом. Серед них, зокрема:

- Державна політика європейської інтеграції України, яка передбачає (визначає) стратегію зближення України з ЄС та Національна Програма інтеграції України до ЄС;
- Концепція державної регіональної політики від 29.08.2008 р., яка передбачає розвиток прикордонного, транскордонного та міжрегіонального співробітництва, активну участь України у виконанні міжнародних проектів та програм, як важливих інноваційних форм міжнародного співробітництва, що сприятиме більш ефективному вирішенню питань соціально-економічного розвитку регіонів, дозволить значно розширити представництво регіонів України в Європейському економічному та політичному просторах. Зокрема, серед механізмів реалізації державної регіональної політики передбачено спрямування прямих державних інвестицій на розбудову та модернізацію інфраструктури, сприяння створенню та забезпечення державної підтримки технопарків, технополісів, центрів трансферу технологій, розвиток інноваційної інфраструктури, виділення відповідно до законодавства та інфраструктурне облаштування земельних ділянок для розміщення на конкурсній основі інвестиційних проектів, підтримка інфраструктури розвитку малого і середнього підприємництва, створення у кожному регіоні інформаційно-комунікаційної інфраструктури системи електронного врядування в сфері регіональної політики;
- Закон України № 2411-VI «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р., який містить статтю 4 про стимулювання розвитку регіонів. У цій статті передбачається, що основними засадами внутрішньої політики у сферах розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів є розроблення та впровадження проектів міжрегіональних економічних зв'язків і транскордонного співробітництва, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку;
- Закон України № 2850-IV «Про стимулювання розвитку регіонів», ухвалений 8 вересня 2005 р., який визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій;
- Проект Закону «Про засади державної регіональної політики» 19.07.2010 р., в якому передбачено аналіз та погодження галузевих

прогнозів і програм, планів і проектів розбудови магістральної інфраструктури, які істотно впливають на регіональний розвиток.

До інших нормативно-правових актів з питань розвитку інфраструктури прикордонних територій України слід віднести:

- Закон України «Про державний кордон»;
- Закон України № 1602-III від 23.03.2000 р. «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України»;
- Закон України № 1699-III від 20.04.2000 р. «Про планування і забудову територій»;
- Закон України № 3059-III від 07.02.2002 р. «Про Генеральну схему планування територій України»;
- Постанову Верховної Ради України від 27 червня 2007 р. № 1242-V «Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Про інтенсифікацію співробітництва України з Європейським Союзом у рамках євро регіонів та перспективи транскордонного співробітництва»;
- Указ Президента України від 19.12.2007 р. № 1236 «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва»;
- Постанову Кабінету Міністрів від 21.07.2006 р. № 1001 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 року»;
- Угоду про партнерство і співробітництво між ЄС та Україною;
- Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту (Ганноверські принципи), розроблені та схвалені Радою Європи;
- Європейську Хартію просторового і регіонального розвитку (Торремоліноська Хартія);
- Регламент Європейського Парламенту та Ради № 1082/2006 про Європейські угруповання з територіального співробітництва від 5.07.2006 р.;
- Кишинівську декларацію, ухвалену 5 листопада 2003 року Комітетом Міністрів Ради Європи, яка серед напрямів здійснення транскордонного співробітництва визначає спрощення процедур, які стосуються перетину кордону громадянами, а також укладання угод між територіальними громадами або місцевою владою з метою створення органів з управління та забезпечення громадськими послугами (водо-, газо- та тепло-забезпечення, утилізація відходів, громадський транспорт та управління комунальними об'єктами).

Слід зазначити, що у кожній державі світу існують проблеми, пов'язані з нерівномірністю розвитку своїх територій, відставанням деяких

(особливо прикордонних) регіонів у розвитку від інших в цілому по країні, у більшості держав є також свої «депресивні» території, в яких рівень розвитку інфраструктури та соціальні показники значно відстають від середніх по країні. Тому кожна держава при розробці своєї політики регіонального розвитку по-різному визначає особливості законодавства для відповідних типів регіонів, особливо для тих, в яких ситуація є загрозливою для стабільності розвитку і потребує особливої державної підтримки.

Так, наприклад, у Польщі існує Закон «Про принципи підтримки регіонального розвитку» від 12.05.2000 р., який визначає поняття «територія підтримки» [2]. Це територія, виділена у зв'язку з існуванням на ній проблем розвитку і яка підлягає певним діям з боку уряду та органів територіального самоврядування. Також у законі виділяються ще два типи територій підтримки – слаборозвинуті території та території з найнесприятливішими умовами розвитку.

У Угорщині від 1996 р. діє Закон «Про регіональний розвиток та планування землекористування», який також виділяє типи територій, яким надається підтримка регіонального розвитку. Серед таких територій окремо визначається «прикордонний регіон у несприятливих умовах» як населені пункти, чия наближеність до кордону однобічно визначає та чинить негативний вплив на їхній розвиток [3].

У Словенії діє Закон «Про збалансований регіональний розвиток», який визначає поняття «області з особливими проблемами розвитку». До них належать території, які включають кілька муніципалітетів та мають несприятливі умови розвитку і отримують особливу увагу при формуванні регіональної політики і визначенні стимулів розвитку [4].

Яскравим прикладом ефективної державної політики розвитку регіонів у світі є Закон «Про громадські роботи та економічний розвиток», прийнятий ще у 1965 р. урядом США. Він передбачає визначення ряду особливих типів регіонів, якими опікується держава, а також існування відповідального міністра, наділеного особливими повноваженнями, який саме визначає такі регіони та, відповідно, способи державної підтримки їх розвитку. Особливими вимогами до визначення такого регіону підтримки є [5]:

- рівень доходу на одиницю населення (не більше 80 % від середнього по країні);
- рівень безробіття у регіоні за останні 24 місяці, що перевищує 1 % рівня безробіття в цілому по країні.

Крім цього, міністр може встановити, що регіон опинився чи може опинитися в стані особливої потреби, пов'язаної з фактичними або по-

тенційними проблемами безробіття чи економічного пристосування до нових умов в економіці, що виникають [5].

Розглянуті приклади нормативно-правового забезпечення розвитку інфраструктури прикордонних територій в Україні та у світі підтверджують важливість цієї проблеми та необхідність спрямування особливої уваги до неї як з боку уряду, так і з боку неурядових структур. Загалом у різноманітності законодавчих підходів до регіонального розвитку у світі можна знайти спільні риси, на які слід звернути увагу та використати кращий світовий досвід для розвитку інфраструктури прикордонних територій нашої держави.

Список використаних джерел

1. Мітрьєва С. Як закарпатці сприймають шенгенський кордон з країнами Євросоюзу / С. Мітрьєва. – Режим доступу : URL: <http://ua-reporter.com/novosti/94238>.
2. Досвід Польщі у формуванні політики регіонального розвитку. – Режим доступу : URL: http://derzhava.in.ua/Lists/2/Attachments/1857/CEE_Report_UKR1.pdf.
3. Депресивність територій: що це таке і як з ним боротись? – Режим доступу : URL: <http://www.csi.org.ua/www/?p=1216>.
4. Про проблеми законодавчого забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики в Україні. – Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/www/?p=1662>.
5. Закон про громадські роботи та економічний розвиток від 1965 р. – Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/www/?p=872>.

Гусєва М.А. Нормативно-правове забезпечення розвитку інфраструктури приграничних сільських територій України.

Проведена оцінка нормативно-правового забезпечення розвитку інфраструктури приграничних сільських територій України в контексті їх відповідності умовам ЄС. Проведен порівняльний аналіз нормативно-правових актів по вопросам розвитку інфраструктури приграничних територій України і інших країн, в частині держав-членів ЄС. Ключевые слова: нормативно-правове забезпечення, інфраструктура, пограничные сельские территории.

Huseva M.A. Regulatory and legal support of infrastructure development in bordering rural areas of Ukraine.

This paper assesses the normative legal provision of infrastructure development of border areas in the context of Ukraine match the EU Comparative analysis of legal acts on infrastructure development of border areas of Ukraine and other countries, including EU Member States.

Key words: regulatory support, infrastructure and border areas.